

”Hela Sverige beskriver oss på fel sätt”

Självorganiserade sjukas berättelser om epistemiska orättvisor

Mikael Mery Karlsson

Mikael Mery Karlsson, postdoktor vid Umeå centrum för genusstudier, Umeå universitet.

Doktor i genusvetenskap. E-post: mikael.mery.karlsson@umu.se

<https://orcid.org/0009-0007-3088-2437>

DOI: <https://doi.org/10.62607/smt.v10i3.66075>

I artikeln undersöks hur personer som deltar i självhjälps- och protestgrupper för sjukskrivna upplever sin möjlighet att agera politiskt. Med utgångspunkt i 13 djupintervjuer beskriver artikeln hur sjukskrivna upplever att de tystas i den offentliga debatten. Miranda Frickers teorier om epistemisk orättvisa används för att förstå hur identitetsfördomar om att sjukskrivna är fuskare gör att deras röster kan avvisas. Genom att aktivera Jose Medinas begrepp epistemologiska protester visar dock studien att självhjälps- och protestgrupper kan ha positiva effekter för deltagarnas uppfattning om deras eget välmående. Studien identifierar svårigheter för sjukskrivna att delta i samhällsdebatten, trots att möjligheten att namnge och politisera erfarenheter har en positiv påverkan på välbefinnandet. Därigenom belyser studien behovet av att möjliggöra för sjukskrivna att göra sina röster hörda i debatten om sjukförsäkringens utformning.

This article explores how people involved in mutual aid and protest groups for claimants of the sickness insurance perceive their ability to take political action. Based on 13 in-depth interviews, the article describes how claimants of the sickness insurance perceive that their voices are being silenced in the public debate. Miranda Fricker's theories on epistemic injustice are used to understand how identity-based prejudices – such as the notion that people on sick leave are fraudsters – lead to their voices being dismissed. However, by drawing on Jose Medina's concept of epistemological protests, the study demonstrates that mutual aid and protest groups can have positive effects on participants' perceptions of their own well-being. The study identifies difficulties for claimants of the sickness insurance to participate in the political debate, despite the fact that the opportunity to articulate and politicize their experiences has positive effects on well-being and recovery from illness. The study highlights the need to remove the barriers that currently exist for the engagement of claimants of the sickness insurance.

Inledning

I Socialmedicinsk tidskrifts förra temanummer om fattigdom i välfärdsstaten skrev Christian Ståhl och Elin Karlsson (2022) om sjukskrivnas misstro mot Försäkringskassan. Författarna beskriver hur sjukskrivna upplever att Försäkringskassans bemötande är föraktfullt och misstänksamt. Ståhl och Karlsson identifierar en policyparadox där dåligt bemötande och strikt regelverk riskerar att leda till ökad ohälsa och arbetsoförmåga snarare än att hjälpa sjukskrivna tillbaka till arbetsmarknaden. Den slutsatsen överensstämmer med flera andra studier som visar på att sjukskrivnas erfarenheter av Försäkringskassan ofta präglas av känslor av maktlöshet och skam (Altermark 2020; Altermark & Plesner 2022; Holmgren et al. 2018). Sjukskrivnas misstro mot Försäkringskassan följer efter två decennier där avlagen från sjukpenningen och sjukersättningen ökat och ersättningsnivåerna minskat (Försäkringskassan 2025; Nelson & Sirén 2025). För långvarigt sjuka har resultatet oftast blivit sämre ekonomi och ökade hälsoproblem (Altermark 2020; Riksrevisionen 2018). Kunskap om hur personer som ansöker om sjukpenning och sjukersättning upplever sin situation är viktiga bidrag till att förstå hur fattigdom i välfärdsstaten erfars.

Den här artikeln tar sin utgångspunkt i en studie om personer som deltar i självhjälps- och protestgrupper som särskilt riktar sig till personer som är beroende av stöd från sjukförsäkringssystemen. Med hjälp av filosofen Miranda Frickers (2018) begrepp epistemisk orättvisa och Jose Medinas (2023) teorier om epistemologiska protester – begrepp som utvecklas nedan – analyseras de utmaningar och möjligheter sjukskrivna upplever sig möta när de försöker synliggöra sina erfarenheter. Medan tidigare forskning har fokuserat på sjukskrivnas upplevelser av specifika myndigheter så som Försäkringskassan (Kaluza 2018; Ståhl & Karlsson 2022;) åtstramningarnas konsekvenser för sjuka (Altermark 2020) och sjukas identitetskonstruktioner i relation till sjukförsäkringen (Altermark & Plesner 2022) fokuserar den här artikeln på hur sjukskrivna beskriver sin möjlighet att förändra sin situation genom att agera tillsammans med andra.

Artikeln tar sin utgångspunkt i vad jag väljer att kalla *självorganiserade sjuka*. Med självorganiserade sjuka åsyftas personer som har fått eller har sökt ersättning från sjukförsäkringen och som utifrån den erfarenheten organiserar sig tillsammans med andra för att förändra socialförsäkringspolitiken och/eller skapa forum för ömsesidig hjälp för att hantera kontakterna med Försäkringskassan. Artikelns syfte är att bidra till förståelse för sjukskrivnas möjligheter att påverka politiskt. Artikelns forskningsfrågor är: Hur beskriver självorganiserade sjuka att deras påverkansarbete mottas av politiker? Hur beskriver självorganiserade sjuka resultatet av sin verksamhet?

Den här artikeln är strukturerad enligt följande: först presenteras en bakgrund

som beskriver förändringarna inom sjukförsäkringen. Därefter presenteras de grupper av självorganiserade sjuka som utgör artikelns empiriska material följt av en beskrivning av hur intervjuerna och analysen gått till. Detta följs av en sammanfattning av Miranda Frickers konceptualisering av epistemisk orättvisa och Jose Medinas begrepp epistemologiska protester, som tillsammans utgör artikelns teoretiska ramverk. I den återstående delen av artikeln presenteras och analyseras resultatet från intervjuerna. Avslutningsvis diskuteras studiens viktigaste slutsatser.

Bakgrund

Sjukförsäkringen i Sverige består av flera olika ersättningar. Intervjupersonerna i den här studien har främst erfarenhet från sjukpenningen och sjukersättningen. Sjukpenningen är tänkt att täcka inkomstbortfall vid en tillfällig sjukdom som förhindrar lönearbete. Sjukersättningen, som tidigare kallades förtidspension, riktar sig till personer vars arbetsförmåga är så pass varaktigt nedsatt att de inte kommer att kunna arbeta inom överskådlig framtid.

I början av 2000-talet skiftade debatten om sjukförsäkringen från att beskriva sjuktalet som en konsekvens av arbetsmiljöproblem till att snarare fokusera på tal om fusk och överutnyttjande (Börjesson 2018; Johnson 2010). Därefter har avslagen från sjukförsäkringen ökat och ersättningsnivåerna minskat (Försäkringskassan 2025; Nelson och Sirén 2025), både som ett resultat av politiska reformer så som striktare tidsgränser och som ett resultat av styrning i form av regleringsbrev till Försäkringskassan (Altermark 2020; Jacobsson et al. 2019; Inspektionen för socialförsäkringen 2018).

För att få ersättning från sjukförsäkringen behöver arbetsförmågan vara nedsatt med minst 25 procent och ansvaret för att styrka nedsatt arbetsförmåga ligger främst hos individen (Mannelqvist 2024). Personer som söker ersättning från sjukförsäkringen, och eventuellt deras anhöriga, behöver ägna mycket tid åt att läsa in sig på lagar, samla ihop dokument samt kontakta läkare och myndigheter. Därmed ställs ofta individen inför en situation där de behöver arbeta för att bevisa att de inte kan arbeta (Kaluza 2018). Konsekvensen av åtstramningarna har varit att många fattigjorts, ofta på bekostnad av deras hälsa, ibland till den grad att det resulterat i tankar om suicid (Altermark 2020). Föreliggande studie tar sin utgångspunkt i protest- och självhjälsgrupper som växt fram ur en kritik mot åtstramningar inom sjukförsäkringen.

Empiriskt material och metod

De senaste två decennierna har flera olika former av protester mot åtstramningar i sjukförsäkringen vuxit fram. Protesterna kommer dels från fackföreningar och etablerade civilsamhällesorganisationer, så som Svenska kyrkan, och dels från

löst organiserade nätverk och mindre organisationer som främst organiserar de som ansökt om ersättning från sjukförsäkringen (Bertz Wågström & Larsson Taghizadeh 2021). De forum för självorganiserade sjuka som står i fokus för den här artikeln kännetecknas av att deras huvudfokus är sjukförsäkringen, vilket skiljer dem från exempelvis fackföreningar och kyrkor. Studien har avgränsats till tre grupper: sociala medie-plattformen 116omdagen¹, Facebookgruppen Försäkringskassanupproret och den ideella föreningen Solrosuppropet². Urvalet är gjort utifrån att dessa tre grupper har verkat under en längre tidsperiod (i skrivande stund: 7 till 13 år) samt att de främst samlar personer med egen erfarenhet av sjukförsäkringen. Alla tre har plattformar där sjukskrivna och personer som fått avslag på sina ansökningar berättar om sina erfarenheter. Plattformarna som tillhandahålls av 116omdagen och Solrosuppropet är organiserade som traditionella bloggar där inbjudna personer berättar om sina erfarenheter av sjukförsäkringen. Dessa texter är öppna för alla att läsa och syftar till att upplysa allmänheten om konsekvenserna av sjukförsäkringspolitiken samt i förlängningen skapa opinion för en mer generös sjukförsäkring. Försäkringskassanupprorets plattform är organiserad utifrån en Facebookgrupp vilket innebär ett ökat fokus på interaktion mellan gruppens medlemmar. Kamratstödande och juridisk rådgivning är viktiga komponenter för Försäkringskassanupproret. Försäkringskassanupproret och Solrosuppropet har båda organiserat offentliga protester, men medan Solrosuppropet främst gjort det i form av traditionella manifestationer har Försäkringskassanupproret också använt mer spektakulära aktionsformer som att placera tusentals gravljus utanför Försäkringskassans kontor i syfte att hedra de som de hävdar har dött på grund av avslag (Olsson 2019).

Studien bygger på djupintervjuer med 13 personer som är eller varit aktiva i 116omdagen, Försäkringskassanupproret och/eller Solrosuppropet. Före materialinsamlingen påbörjades godkändes projektet i etikmyndighetens prövning (2024-04086-01). Intervjupersonerna identifierades genom en netnografi som genomfördes inom ramen för studien (fältanteckningarna från netnografen ingår dock inte i analysen för den här artikeln). Genom att följa diskussionerna på de olika plattformarna identifierades nyckelpersoner som kontaktades med en förfrågan om att delta i intervju. Intervjuerna var semi-strukturerade och genomfördes under hösten 2024 och våren 2025. Intervjupersonerna fick frågor om hur de upplevt de olika gruppernas arbete samt vad för möjligheter och hinder

1. Namnet #116omdagen representerar antalet avslag från sjukpenningen per dag under 2017. Senare reviderade Försäkringskassan sina siffror vilket visade att det var 135 personer om dagen som fick avslag. Då namnet 116omdagen redan var etablerat valde plattformen 116omdagen att behålla namnet.

2. Solrosuppropet växte fram från det kyrkliga initiativet Påskupproret som under 2011 samlade tusentals i protest mot försämringar i sjukförsäkringen. När föreningen Solrosuppropet bildades 2012 avslutades alla formella kopplingar till kyrkor och andra religiösa församlingar.

de sett för gruppernas verksamhet. Vid transkriberingen har samtliga namn på intervjupersonerna pseudonymiserats. Några personer från respektive grupp har fått läsa och kommentera den här artikeln före publicering.

Analysen av materialet utgick från en tematisk innehållsanalys som präglades av en växelverkan mellan empiri och teori (Bryman 2018; Braun & Clarke 2019). Först bekantade jag mig med de transkriberade intervjuerna genom att läsa igenom dem flera gånger, varefter jag började med en kodning där jag markerade ut de problem och möjligheter med påverkansarbete som intervjupersonerna beskrev. Efter att jag i många intervjuer markerat utdrag som jag samlade ihop under temat 'politiker lyssnar inte' bestämde jag mig för att prova att aktivera begrepp från Miranda Frickers (2018) konceptualisering av epistemisk orättvisa. En ny kodning gjordes utifrån Frickers begrepp, men den räckte bara delvis för att förstå självorganiserade sjukas berättelser av sin verksamhet och därför vände jag mig även till Jose Medinas (2023) begrepp epistemologiska protester. Citaten som återges i artikeln är valda för att de sammanfattar vanligt förekommande berättelser i intervjuerna.

Teori

Miranda Frickers (2018) konceptualisering av *epistemisk orättvisa* har fått ett stort genomslag inom filosofi och samhällsvetenskap. Begreppet syftar till att bidra till förståelse för hur "samhällelig makt återverkar på våra kunskapsmässiga interaktioner" (Fricker 2018:14), alltså vilkas kunskap som anses viktig respektive vilkas kunskap som anses mindre viktig. En vanlig form av epistemisk orättvisa är *vittnesorättvisa* (testimonial injustice) som åsyftar när någons utsaga räknas som mindre trovärdig eller avfärdas helt på grund av fördomar om den personens sociala position. Det kan exempelvis handla om att svarta människors smärta ignoreras inom vården därför att de antas ha högre smärtgräns (Dibia & Dibia 2026). Fricker (2018:69) beskriver hur vittnesorättvisa leder till att de drabbade blir "dels underkända som kunskapssubjekt, dels symboliskt nedvärderade som människor". Vittnesorättvisor kan även ha politiska konsekvenser genom att de som drabbas börjar tvivla på att deras röster har betydelse (Fricker 2018:84).

I sitt arbete med att förtydliga den politiska dimensionen av Frickers teorier om epistemisk orättvisa bidrar Jose Medina (2023) med en konceptualisering av *epistemologiska protester*. Medina avvisar en instrumentell förståelse av protester. Protester är inget färdigt formulerat paket som levereras från de som protesterar till makthavare. Istället förespråkar Medina (2023:3) en förståelse av protester som en *process* som öppnar upp för *kollektivt epistemiskt aktörskap*. Protesten skapar nya subjektpositioner genom att öppna upp för nya sätt att se på sig själv och sin omvärld. I analysprocessen har Medinas begrepp varit centrala för att förstå oförutsedda konsekvenser av självorganiserade sjukas verksamhet.

Resultat och analys

För att förstå hur intervjupersonerna beskriver att deras påverkansarbete mottas behövs först en kort sammanfattning av hur intervjupersonerna beskriver problemen inom sjukförsäkringen. Intervjupersonernas berättelser överensstämmer för det mesta med tidigare forskning som beskriver en misstro mot Försäkringskassan (jmf. Ståhl & Karlsson 2022), en orimlig och svårbegriplig byråkrati som de sjuka måste navigera i (jmf. Kaluza 2018) och att avslag gör sjuka fattiga och oroade över sin ekonomiska situation, inte sällan till den grad att det resulterar i tankar om suicid (jmf. Altermark 2020). Genom att berätta om sina erfarenheter av sjukförsäkringen hoppas intervjupersonerna nå fram till politiker som beslutar om sjukförsäkringen.

Vittnesorättvisa

Hur beskriver självorganiserade sjuka att deras påverkansarbete mottas av politiker? Intervjuerna präglas genomgående av en uppfattning om att det är svårt för sjuka att göra sina röster hörda. En anledning till att intervjupersonerna upplever att politiker inte lyssnar kan vara att sjukförsäkringen under gruppernas verksamhetsår huvudsakligen har utvecklats i en annan riktning än vad intervjupersonerna önskar (jmf. FKU6, Solros4, 116omdagen4³), vilket sannolikt skapar en grund för en upplevelse av att ingen lyssnar. Men i de flesta intervjupersoners berättelser framkommer ytterligare en förklaring till varför politiker inte lyssnar: att sjukskrivnas vittnesmål i sig anses opålitliga.

Flera intervjupersoner sätter frågan om hur deras berättelser mottas av politiker i ett större sammanhang som handlar om hur samhället ser på sjukskrivna. FKU4 beskriver det på följande sätt:

Vi motarbetas. Regeringar och statsministern använder ord som bidragsfus-kare. Redan där sätts nivån på vad vi är. Vi är liksom iglar på svenska skat-tepengar som inte ska lyssnas på. (...). Jag tror att det är sättet man ser på oss. Som jag sa, till och med mina vänner misstrodde mig när jag berättade om hur jag blev behandlad. De trodde inte på mig. De trodde jag missat något. Bilden av oss är så annorlunda skriven. Hela Sverige beskriver oss på fel sätt.

I intervjupersonernas berättelser återkommer att sjuka uppfattas som "fuskare" (FKU4) och/eller "tärande" (Solros4, 116omdagen8) eller så blir sjukskrivna "ut-målade som en hög lata simulanter" (116omdagen8). Solros2 beskriver vidare:

3. I studien används ett kodschema där FKU betyder Försäkringskassanupproret, Solros betyder Solrosupp-ropet och 116omdagen betyder 116omdagen. Jämn siffra är kvinna och ojäm siffra är man.

Ja, men nu blir det ju ännu sämre när det måste sparas ännu mer. Då säger politikerna att de sjuka kostar så mycket. De sjuka är som gökungar i budgeten. Jag vet inte allt vi blivit kallade. Det är ju för att de krympt sjukförsäkringen. Då måste det bli så att folk hamnar utanför. Då säger politikerna, eller sa i alla fall, vi [politiker] vill inte att folk ska leva på bidrag. Vi vill att folk ska känna gemenskap. Känna att de är till nytta. Att de bidrar. Underförstått, du gör det inte!

När intervjupersonerna talar om att sjukskrivna ses som fuskare åsyftas som regel alla sjukskrivna, oavsett om de deltar i protest- och självhjälpgrupper eller inte. Den generella bilden av sjukskrivna har dock betydelse för hur självorganiserade sjuka uppfattas av andra, och hur de uppfattar sig själva. När sjukskrivna kan avskrivas som fuskare blir det lättare att också avskriva självorganiserade sjuka. Politiska makthavare beskrivs av intervjupersonerna som särskilt pådrivande i att etikettera sjukskrivna som fuskare, men misstron mot sjukskrivna uppfattas även som något som finns hos många som saknar erfarenhet av sjukförsäkringen: ”hela Sverige beskriver oss på fel sätt”.

Intervjupersonernas utsagor om hur sjukskrivna ses som fuskare, och hur självorganiserade sjuka därför kan avskrivas, bör förstås med bakgrund av en diskursiv förändring i Sverige under 2000-talet. Björn Johnson (2010) beskriver hur debatten om sjukfrånvaron förändrades under de första åren av 2000-talet. Från att sjuktalet hade beskrivits som ett arbetsmiljöproblem övergick den politiska debatten till att alltmer handla om överutnyttjande och fusk. Ragnar Lundström (2011:99) hävdar därtill den välfärdspolitiska debatten efter millennieskiftet alltmer kom att framställa Sverige som en ”fuskkultur”, där stora delar av svenska folket tillskrevs etiketter som fuskare och som ett hot mot de som har ett arbete.

I intervjuerna med självorganiserade sjuka framkommer hur en politisk debatt som beskriver sjukskrivna främst som fuskare skapar en situation där sjukas röster kan avvisas, med Frickers (2018) begrepp uppstår en vittnesorättvisa där fördomar om gruppen resulterar till att deras berättelser avskrivs från det offentliga samtalet. Epitet som fuskare, tärande eller bidragsberoende är att betrakta som *identitetsfördomar*, alltså en värdering av människors trovärdighet utifrån deras sociala position (Fricker 2018:17). I en samtid präglad av en offentlig debatt som bygger på en generell misstro mot sjukskrivna (Altermark 2020; Johnson 2010; Lundström 2011) finns begränsat utrymme för självorganiserade sjuka att synliggöra sina erfarenheter för makthavare.

En röd tråd genom intervjuerna är att personer som ansöker om ersättning från Försäkringskassan inte vågar delta i debatten därför att de är rädda för att deltagande på plattformarna kan räknas som arbetsförmåga (se även Mery Karlsson och Altermark kommande). Solros² berättar:

Det finns olika sorters hinder. Media är ett yttre. Men det finns inre hot också. Det är ju det här med att man kan bli bedömd att ha arbetsförmåga om man deltar i debatten. Om man åker till Stockholm och är med i ett seminarium kanske Försäkringskassan tror att man har arbetsförmåga. Folk kan skriva till mig att 'alla kan göra nåt'. Det stämmer, men alla kan inte göra nåt som det går att få betalt för. Det är pengar det handlar om. Det är lite skam och skuld i det här. En ekorre som inte samlar nötter kanske inte ska ha några nötter.

Enligt regelverket ska en person som har hel sjukersättning ha rätt att ägna sig åt arbetsliknade fritidsaktiviteter upp till en åttondel av ett heltidsjobb, vilket motsvarar fem timmar i veckan (Prop. 1997/98:111: 69). I Försäkringskassans språkbruk namnges den här regleringen som 'åttondelen' (Försäkringskassan 2013). Myndigheten för vård och omsorgsanalys (2026) har genom intervjuer med representanter för patient- och brukarorganisationer visat att föreningarnas medlemmar inte vågar ta på sig förtroendeuppdrag av rädsla för att det kan riskera deras sjukersättning.

De flesta av mina intervjupersoner beskriver att självhjälpssgrupper och protester är en aktivitet som de tror kan klassas som arbetsförmåga. Uppfattningen om att självhjälpssgrupper och protester kan klassas som arbetsförmåga gör att sjukskrivna inte vågar delta i det offentliga samtalet. Även om självorganiserade sjukas engagemang inte är något de får betalt för tror intervjupersonerna att Försäkringskassan kan göra en annan bedömning. Åttondelen har därmed en effekt som närmast får beskrivas som en institutionalisering av epistemisk orättvisa.

Protestens epistemologi

Hur beskriver självorganiserade sjuka resultatet av sin verksamhet? Det är ovanligt att intervjupersonerna beskriver att deras påverkansarbete lett till politiska förändringar. Trots detta återkommer berättelser om att den kollektiva handlingen haft stor betydelse för de som deltagit. Många intervjupersoner beskriver att de genom grupper för självorganiserade sjuka insett att de "inte är ensamma". Det innebär ofta att skuld känslor och tron på att det är ens eget fel kan minska (Solros2). Solros4 får illustrera:

För mig har det betytt att jag har kunnat räta på min rygg många gånger. Jag känner att jag har kunnat bidra med något. Jag har kunnat påverka. Jag har kunnat hjälpa andra. Det gör ju mycket med ens egen självvärdering. När jag inte kan jobba så har jag i alla fall kunnat känna ett värde i att jag kan tillföra nånting. Det är en mäktig känsla att kunna vara delaktig i nånting.

I beskrivningen av vad självorganiserade sjuka åstadkommit finns två mottagare: dels politiker, dels andra sjukskrivna. När intervjuerna handlar om huruvida politiker lyssnar är intervjupersonernas beskrivningar till överväldigande del negativa. När intervjupersonerna svarar på frågan vad grupperna inneburit för dem själva är dock det vanligaste svaret att grupperna haft stor betydelse för de som deltagit. José Medinas (2023) kritik mot en instrumentell förståelse av protester kan här hjälpa till att se att protesten kan ha betydelse även när deltagarna inte får gehör från maktbärande. Niklas Altermark och Åsa Plesner (2022) kommer fram till en liknande slutsats i en studie om hur kroniskt sjuka förstår sin situation när de fått avslag från sjukförsäkringen. Några av deras intervjupersoner vägrade att beskriva sina erfarenheter som följden av individuella misstag. Istället hävdade Altermark och Plesners intervjupersoner att vad de varit med om är en konsekvens av orättvis politik. Genom att intervjupersonerna politiserar sina erfarenheter öppnar de upp för förståelser om att deras liv skulle kunna se annorlunda ut. Med Medinas (2023:3) begrepp möjliggör verksamheten ett *kollektivt epistemiskt aktörskap*.

Avslutande diskussion

I intervjuerna framkommer tydligt en uppgivenhet över att det är svårt för självorganiserade sjuka att nå fram till politiker. Intervjupersonerna beskriver återkommande en koppling mellan svårigheten att göra sina röster hörda och diskurser som beskriver alla sjukskrivna som fuskare. Den här intervjustudien har fokuserat specifikt på självorganiserade sjuka, inte alla sjukskrivna. Men diskurser om alla sjukskrivna innefattar naturligtvis även de sjukskrivna som ingår i protest- och självhjälsgrupper. Då den här studien inte innefattar intervjuer med politiker går det inte att dra slutsatser om huruvida det finns en intention att avskrika sjukskrivnas röster, men oavsett har upplevelsen av att inte kunna göra sig hörd betydelse för intervjupersonerna. Identitetsfördomar om sjukskrivna som fuskare och sjukskrivnas rädsla för att deras deltagande i protest- och självhjälsgrupper kan göra att de bedöms som arbetsföra är därmed att betrakta som epistemiska orättvisor.

Stundtals har åttondelen, en av de epistemiska orättvisor som den här studien identifierat, även debatterats utanför grupper av självorganiserade sjuka. I en av statens offentliga utredningar år 2021 föreslogs att 'åttondelen' bör utökas till att tillåta tio timmars ideellt arbete i veckan för personer med hel sjukersättning (SOU 2021:69). Funktionshinderrörelsen avvisade dock förslaget. För det första påpekade funktionshinderrörelsen att organisering är en demokratisk rättighet som inte regleras med tidsgränser för andra grupper i samhället, vilket gör att alla former av tidsbegränsningar för engagemang är en inskränkning av sjukskrivnas medborgarskap. För det andra pekar funktionshinderrörelsen på att

ideellt engagemang ofta är bra för hälsan och ökar möjligheten till återhämtning (SOU 2021:69 sid 760–763), en slutsats som även har stöd i forskning (Altermark & Plesner 2022). Min studie visar att utöver en kritik av 'åttondelen' behöver en diskussion om epistemiska orättvisor för sjukskrivna också ifrågasätta identitetsfördomar om sjukskrivna som fuskare. Ytterst handlar det om alla medborgares demokratiska rättigheter, men det kan i sin tur också ligga till grund för en bättre informerad sjukförsäkringspolitik.

Referenser

- Altermark, N. (2020). *Avslagsmaskinen: byråkrati och avhumanisering i svensk sjukförsäkring*. Stockholm: Verbal förlag.
- Altermark, N. & Plesner, Å. (2022). Austerity and identity formation: How welfare cutbacks condition narratives of sickness. *Sociology of Health & Illness*, 44(8), 1270-1286
- Bertz Wägström, M. & Larsson Taghizadeh, J. (2021). The Welfare State Upholders: Protests Against Cuts in Sickness Benefits in Sweden 2006–2019. *Scandinavian political studies*, 44(3), 321-345
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje upplagan Stockholm: Liber
- Braun, V. & Clarke, V. (2019) Reflecting on reflexive thematic analysis, *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11:4, 589-597,
- Börjesson, A. (2018). *(R)evolutionära idéer: förändring i svensk sjukförsäkringspolitik 1995-2015*. Avhandling, Göteborgs universitet: Förvaltningshögskolan
- Dibia, C. & Dibia, C. (2026). Invisible and unheard: epistemic injustice at the intersection of migration and disability. *Disability & Society*, 1–6.
- Fricker M. (2018). *Epistemisk orättvisa: Kunskap, makt och etik*. Översättning Carl-Filip Brück. Stockholm: Thales.
- Försäkringskassan (2013). *Vägledning 2013:1 Sjuksättning. Version 13*. Digital resurs, nedladdad 2025.12.12. FK 2025/013464
- Försäkringskassan (2025). *Socialförsäkringen i siffror 2025*. Digital resurs, nedladdad 2026.04.01. FK141.
- Holmgren, K., Rosstorp, F. & Rohdén, H. 2018. Förtroende för Försäkringskassan - en fokusgruppsstudie. *Socialmedicinsk tidskrift*, 95(3), 288–297
- Inspektionen för socialförsäkringen (2018). *Förändrad styrning av och i Försäkringskassan. En analys av hur regeringens mål om ett sjukpenningtal på 9,0 dagar påverkar handläggningen av sjukpenningen*. Rapport 2018:17
- Jacobsson, K., Seing, I., & Hollertz, K. (2019). Följsamhet som styrningsideal hos Försäkringskassan-ett hot mot rättsäkerheten? *Socialmedicinsk tidskrift*, 96(5), 682–689.
- Johnson, B. (2010). *Kampen om sjukfrånvaron*. Lund: Arkiv.
- Kaluza, J. (2018). *Sjukskrivnas arbetsbörda: arbetande medborgare möter en kundorienterad byråkrati*. Avhandling. Karlstad: Karlstads universitet.
- Lundström, R. (2011). *Den kalkylerade medborgaren: bidragsfusk i svensk välfärdsdebatt 1990-2010*. Avhandling. Umeå universitet: Sociologiska institutionen.
- Medina, J. (2023). *The Epistemology of Protest: Silencing, Epistemic Activism, and the Communicative Life of Resistance*. Oxford University Press
- Mannelqvist, R. (2024). Att styrka arbetsförmåga: bevisbörda, bevismedel och beviskrav för sjukpenning. *Nordisk socialrättslig tidskrift*, 40: 153-175.
- Mery Karlsson, M. & Altermark, N. (kommande). Too Scared to Protest? How Workfare Restrains Political Citizenship.
- Myndigheten för vård och omsorgsanalys (2026). *En plats vid bordet? Om patient-, brukar- och närståendeorganisationer som medskapare i hälso- och sjukvården*. Rapport 2026:5.
- Nelson, K. & Sirén, S. (2025). *Grund- eller inkomsttrygghet? Svensk ekonomisk trygghetspolitik i historisk och internationell belysning*. Stockholm: SNS Förlag.
- Prop. 1997/98:111 *Reformerad förtidspension, m.m.*. Stockholm: Regeringen.
- Olsson, C. (2019). Gravljus tänds i protest mot Försäkringskassan. *Aftonbladet*. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/wp5MMd/gravljus-tands-i-protest-mot-forsakringskassan> Nerladdad 21.12.30. Publicerad 19.10.26
- Riksrevisionen. (2018). *Nekad sjuk- och aktivitetsersättning – effekter på inkomst och hälsa*. Rapport 2018:9
- Ståhl, C., & Karlsson, E. (2022). Misstro och kamp: Sjukskrivnas erfarenheter av kontakter med Försäkringskassan. *Socialmedicinsk Tidskrift*, 99(4), 601–611.
- SOU. (2021). *En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet*. [Statens offentliga utredningar] SOU 2021:69.